

Rob Mutsaerts

**DE ECONOOM EN
DE ROEKELOZE ZAAIER**

paradoxen in het evangelie

uitgeverij
Betsaida
's-Hertogenbosch

Voorwoord

Je kunt veel leren van de wijze waarop economen aan de Erasmus Universiteit in Rotterdam de Bijbel lezen. In de geest van Augustinus wijzen zij op tal van paradoxen die in de economische vooronderstellingen in de Schrift te onderkennen zijn. Augustinus zag zich rond 400 genooddaakt stelling te nemen tegen langharige monniken die niet wilden werken en alleen wilden bidden. Zij baseerden hun levenswijze op het gebod van Christus zich geen zorgen te maken over de dag van morgen en naar de vogels in de lucht en de leliën in het veld te kijken (Mat 6,23-35). Augustinus hield hun het Schriftwoord van Paulus voor: 'Als iemand niet wil werken, dan zal hij ook niet eten' (2 Tess 3,10). Ook al kende hij Paulus – natuurlijk – minder gezag toe dan Christus in deze paradox: op grond van zijn streven monniken tot evenwichtige mensen te laten rijpen, hield Augustinus vast aan Paulus' woord. Monniken zouden anders maar lui en vadsig worden. Ze moesten trouwens ook de kapper diens honorarium niet misgunnen.

In Augustinus' geest hebben de voornoemde economen een hele goede neus ontwikkeld voor paradoxen in de Schrift. Enerzijds waarderen zij het woord van Jezus zelf, als Hij zegt dat de vossen holen hebben, maar de Mensenzoon nog geen steen heeft om zijn hoofd op te ruste te leggen (vgl. Mat 8,20). Anderzijds wijzen zij er fijntjes op dat er wel een behoorlijk budget nodig is om de haast onvoorwaardelijke barmhartigheid en liefde te betrachten, die Jezus zijn leerlingen voorhoudt in de parabel van de verloren zoon. Hierin betoont de vader zich zo blij dat zijn zoon is teruggekeerd na zijn wilde haren kwijt te zijn geraakt, dat hij een enorm feestmaal laat aanrichten. En voor goede feesten, zo wist de zoon toen al en zo weten economen in Rotterdam, is heel veel geld nodig.

Niet zozeer in de geest van de Romeinse theologen als wel in de geest van de Rotterdamse economen heeft Rob Mutsaerts, hulpbisschop van het bisdom Den Bosch, het boek geschreven dat nu voor u ligt. Hij slaagt er in dit boek toch werkelijk in de paradoxen die hij in de Schrift heeft onderkend, zo te beschrijven dat in deze schijnbare tegenstellingen de enorme zeggingskracht van passages in het Nieuwe Testament tot uiting komt. Ik vermoed dat zijn bevattelijkheid voor de nieuwtestamentische paradoxen te herleiden is tot wie hij zelf geworden is: een fraaie paradox. Bisschop en voetbaltrainer; ordelijk denkende jurist en creatief denkende monseigneur: de ogenschijnlijke extremen in zijn leven lijken te leiden tot het vermogen de paradox in bepaalde perikopen soms zo te beschrijven dat ze tot inkeer en omkeer leiden. Mooier kan natuurlijk niet.

Paul van Geest

In dit boek laat Rob Mutsaerts zien dat het Marcusevangelie uitgaat van een eigenaardige logica. Deze denkgrondslag is volgens de christelijke oergemeente eigen aan Jezus Christus. Sint-Paulus zegt dat de Christus zelf een teken van tegenspraak is, een wandelende controverse. Het vleesgeworden Woord van God, zoals Sint-Jan de Heiland noemt, mag dan weliswaar het absolute fundament van rationaliteit zijn, dat neemt niet weg dat Jezus' spreken vaak irrationeel lijkt. De Jezus in het Marcusevangelie bedient zich van ogenschijnlijke tegenstellingen, die gek genoeg leiden tot het heldere inzicht dat God de mens op alle fronten bevrijdt, ook van diens eigenwijsheid en boekhoudersmoraal. Wie dit boek heeft gelezen, kan niet anders dan tot het besef zijn gekomen dat er geen orthodoxie mogelijk is zonder de omarming van een openbarende paradoxie.

Christian van der Heijden

Kostbare zelf en een beetje wierook

Christus is God, riep de doceticus; scheur daarom alles uit de evangeliën wat spreekt over zijn mens-zijn! God kan niet bloeden en lijden en sterven; God kan niet vermoeid raken; God kan het verdriet van de mens niet voelen. Christus is mens, roept de moderne criticus; scheur daarom de bladzijden over zijn maagdelijke geboorte en zijn opstaan uit de dood uit het evangelie. Want niemand anders dan een katholiek neemt het evangelie aan zoals het geschreven is; niemand anders dan een mens die gelooft dat Christus zowel God als mens is, die er genoeg mee neemt dat te geloven, en te buigen voor de paradox der paradoxen die we de menswording noemen, om het mysterie te accepteren dat God (die eeuwig is) en mens (die sterfelijk is) in één Persoon verenigd zijn. Alleen de aanvaarding van de twee naturen van Jezus lost de problemen van het evangelie op; alleen de aanvaarding van de twee delen van onze eigen natuur (lichaam en geest) stelt ons in staat om te leven zoals God het bedoeld heeft. Het ene moment overheersen de fysieke vreugden, de andere keer de geestelijke. Deze stemmingen wisselen elkaar af. En zo is er uiteindelijk voor ons niet de vreugde van Bello de hond, noch van de engelen, maar de vreugde van de mensheid.

De paradox van de menswording, van God die mens wordt, van God die volledig God blijft (100%), en die 100% mens wordt, mens als u en ik, daar ligt de sleutel van het begrijpen van het katholieke geloof. De paradox als sleutel voor het hele evangelie, het hele Nieuwe Testament. Deze paradox (100% goddelijk en tegelijk 100% mens) is ook de sleutel tot de andere paradoxen van ons

geloof. Van die vreemde vermenging van mysterie en verstand, die vereniging van aarde en hemel, van een Kerk die heilig is en tegelijk zondig, die armoede zalig prijst, van sterven om te leven, al deze paradoxen kunnen alleen begrepen worden door degene die aanvaardt dat Jezus zowel goddelijk als menselijk is.

Behandel de katholieke Kerk alleen als goddelijk en je zult struikelen over haar schandalen, haar mislukkingen en haar tekortkomingen. Behandel haar alleen als menselijk en je zult verstomd staan van haar wonderen, haar heiligheid. Natuurlijk is de katholieke Kerk menselijk. Ze bestaat uit feilbare mensen, en haar menselijkheid is niet vrij van zonde. Daarom zijn er altijd schandalen geweest en zullen die er altijd zijn. Pausen kunnen het vertrouwen in hen beschamen, in alle menselijke aangelegenheden; priesters hun kudden; leken hun geloof. Geen mens is veilig. En omdat ze menselijk is, is het volkomen waar dat ze geprofiteerd heeft van menselijke omstandigheden om haar macht te vergroten. Ongetwijfeld was het het bestaan van het Romeinse Rijk met zijn wegen, zijn snelle transportmiddelen en zijn organisatie, dat de snelle verspreiding van het evangelie in de eerste eeuwen mogelijk maakte. Ongetwijfeld waren het de lege troon van Caesar en het prestige van Rome die ervoor zorgden dat de wereld de autoriteit van de Stoel van Petrus accepteerde. Ongetwijfeld was het de verdeeldheid van Europa die de eenheid van de Kerk verstevigde en mensen ertoe bracht om te kijken naar een opperste autoriteit die hun verschillen zou kunnen oplossen.

Er is nauwelijks een opening in menselijke aangelegenheden waarin ze zich niet heeft gestort; nauwelijks een kans die ze heeft gemist. Menselijke aangelegenheden, menselijke zonden en zwakheden evenals menselijke deugden hebben allemaal bijgedragen aan haar macht. Zo groeit een boom, zelfs in ongeschikte grond. De rotsen die de wortels belemmeren worden later hun steun; de rijke grond is opgenomen in het leven van de bladeren; de

wind die het jonge boompje in gevaar bracht, heeft ook zijn weerstandskracht ontwikkeld. De katholieke Kerk is zeker menselijk. Het is waar, er zijn verschrikkelijke schandalen geweest, schandelijke zondaars, godslasterlijke afvalligen, maar ook heiligen. Dit is die eerste paradox: een heilige Kerk die bestaat uit zondaars. De beschuldiging is ons bekend: 'Kijk naar de buitengewone rijkdom en pracht en praal die deze Kerk van de arme Man van Nazaret voortdurend om zich heen verzamelt en vraag je af hoe zij kan durven beweren Hem te vertegenwoordigen! Ga door het heilige Rome en zie hoe de rijkste en meest uitgebreide gebouwen boven hun poorten de heraldische emblemen van Christus dragen! Geen paleizen glorieuzer dan die waarin zij wonen die Jezus verkondigen, Jezus die geen steen had om zijn hoofd neer te leggen! 'Kijk vooral eens naar de paus, de man die zijn plaatsvervanger op aarde moet zijn. Zie hem gaan, driemaal gekroond, op een troon gedragen op de schouders van mannen, met zilveren trompetten die voor hem schallen, en je zult begrijpen waarom de wereld de Kerk niet serieus kan nemen. Kijk naar het hof dat om hem heen is, vol van paars en rood, en zie daar de kleine bende van noeste vissers!', aldus de kritiek. Het was Jezus' missie om te wijzen op de dingen die boven zijn, om de gedachten van mensen op te heffen boven goud en glitter en wereldse invloed en hoge plaatsen en macht; om te wijzen op een hemels Jeruzalem, om de bedroefden te troosten met een visioen van toekomstige vrede, niet om zich bezig te houden met tijdelijke zaken; om te spreken over genade en hemel en de dingen die komen gaan, en om de doden hun doden te laten begraven! Het beste wat we dus voor haar kunnen doen, is haar ontdoen van haar rijkdom. Kort samengevat: de Kerk is te werelds om de Kerk van Christus te zijn! Je kunt niet God dienen en de Mammon.

Maar ja, het zijn soms dezelfde stemmen die ons vertellen dat we te buiten-werelds zijn om de Kerk van Christus te zijn. De Kerk zou te onpraktisch zijn. Als zij werkelijk de Kerk van Jezus Chris-

tus zou zijn, zou zij Hem zeker beter navolgen in datgene wat ten slotte het kenmerk was van zijn hoogste goddelijkheid, namelijk in zijn mensheid tegenover de mensen. Christus kwam niet naar de wereld om metafysica te prediken en eeuwig te praten over een hemel die komen gaat; Hij kwam eerder om te voorzien in de eenvoudigste behoeften van mensen, om de hongerigen te voeden, de naakten te kleden, om de samenleving te hervormen langs betere lijnen. Het was niet door zijn dogma dat Hij de harten van de mensen won; het was door zijn eenvoudige, natuurlijke sympathie met hun gemeenschappelijke behoeften. Hij kwam, in één woord, om het beste van deze wereld te maken, om alle gewone dingen van de aarde waarmee Hij in contact kwam te heiligen.

Samengevat, deze wereldvreemde katholieken staan te veel los van het gewone leven en de gewone behoeften. Hun dogma's en hun aspiraties en hun metafysica zijn nutteloos voor een wereld die brood wil. Laten ze meer doen en minder dromen! Laten ze bijvoorbeeld door de welvaart van katholieke landen zien dat katholicisme praktisch is en geen visie. Laten ze minder preken en meer filantropie bedrijven. Laat hen tonen dat zij de sleutel hebben tot de vooruitgang van deze wereld, en misschien zullen we geduldiger luisteren naar hun bewering dat zij de sleutel hebben tot de wereld die komen gaat!

Oké, laten we eens oprecht kijken naar deze verwijten. Als we ons thuis voelen in deze wereld, krijgen we te horen dat Jezus Christus geen plaats had om zijn hoofd neer te leggen. Wanneer we de komende wereld prediken, worden we eraan herinnerd dat Jezus Christus uit die wereld naar deze wereld is gekomen om haar beter te maken. Als we een comfortabele kerk bouwen, krijgen we te horen dat we te luxueus zijn. Als we een oncomfortabele kerk bouwen, wordt ons gevraagd hoe we goed kunnen doen als we niet praktisch zijn.

Nu werden deze beide beschuldigingen natuurlijk ook tegen Jezus ingebracht. Want ook Hij had zijn dubbele activiteiten. Het is waar dat er tijden waren dat Hij de mensen aards brood gaf; het is ook waar dat Hij hen hemels brood aanbood. Er waren tijden dat Hij voor de lichamen van de mensen zorgde; er waren andere tijden dat Hij hen opdroeg alles op te offeren wat het lichamelijke leven de moeite waard maakt; tijden dat Hij aan het vlees zat in het huis van een rijke man, en tijden dat Hij vrijwillig vastte in de woestijn. En de wereld vond Hem verkeerd, wat Hij ook deed. Hij was te werelds toen Hij mensen op de sabbat genas; want is de Wet van God niet van meer waarde dan het lichamelijke gemak van een mens? Waarom kan Hij niet wachten tot morgen? Hij was te werelds toen Hij zijn leerlingen toestond om korenaren te rapen; want verbiedt de Wet van God niet dat een mens brood maakt op de sabbat? Hij was te werelds, te onpraktisch, te zinnelijk toen Hij toestond dat de kostbare zalf op zijn voeten werd uitgesmeerd; want had deze kostbare balsem niet voor veel geld verkocht en aan de armen gegeven kunnen worden? Is spiritualiteit niet genoeg, en vooruit, een beetje wierook? En Hij was te wereldvreemd toen Hij de zaligspreekingen uitsprak. Wat heeft het voor zin om te zeggen: Zalig zijn de zachtmoedigen, als de hele wereld weet dat het is: Zalig zijn de zelfingenomenen? Hij was te wereldvreemd toen Hij sprak over hemels Brood. Wat is het nut om over hemels Brood te spreken als het allereerst aards voedsel is dat mensen nodig hebben? Hij was te wereldvreemd toen Hij op de feestdag buiten de stad verbleef. Als Hij de Christus is, laat Hij dan praktisch zijn en het zeggen! Het waren in feite precies deze twee aanklachten die Hem ter dood brachten. Hij was te werelds voor Pilatus, omdat Hij de Mensenzoon was en daarom een rivaal van Caesar; en te buitenwerelds voor Kajafas, omdat Hij zichzelf tot Zoon van God maakte en dus godslasterlijk. Tja, wat moeten we hiermee?